

ПЛЕНУМ ЦК КПСС

АБ АГРАРНАЙ ПАЛІТЫЦЫ

15—16 сакавіка ў Маскве прайшоў чарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС. На яго разгляд былі вынесены два пытанні. Першае — аб правядзенні выбараў народных дэпутатаў СССР ад КПСС. Другое — аб аграрнай палітыцы партыі ў сучасных умовах.

У ходзе работы Пленума было праведзена тайнае галасаванне. У выніку ўсе кандыдаты былі выбраны народнымі дэпутатамі СССР ад Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

З дакладам па пытанню аб аграрнай палітыцы партыі ў сучасных умовах выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў, які пачаў сваю прамову з наступных слоў:

— Пленум павінен выпрацаваць і прапанаваць народу такую аграрную палітыку, рэалізацыя якой зможа адрадыць селяніна як гаспадара на зямлі, надзейна вырашыць харчовую праблему. Далейшае прамаўджанне ў гэтай справе проста недапушчальнае.

М. С. Гарбачоў адзначыў:

— Рэчаіснасць такая, што прадукцыі сельскай гаспадаркі нам не хапае. Дзяржава вымушана рабіць за рубяжом буйныя закупкі збожжжа, мяса, фруктаў, агародніны, цукру, алею і некаторых іншых прадуктаў.

Мы па-ранейшаму ўступаем развітым краінам — і вялікім, і малым — і па прадукцыйнасці працы, і па ўраджайнасці палёў, і па прадукцыйнасці жывёлы, і па разнастайнасці і якасці прадуктаў харчавання. Разрыў не скарачаецца, а ўзрастае.

Дэфіцыт прадуктаў харчавання стварае сацыяльную напружанасць, выклікае не проста нараканні, а ўжо незадаволенасць людзей.

У дакладзе былі разгледжаны падыходы да аграрнай палітыкі на розных этапах развіцця нашага грамадства. Якія ж галоўныя ўрокі вынікаюць з усведамлення і ацэнкі мінулага?

Першае. Увесь вопыт сацыялістычных пераўтварэнняў у вёсцы з усімі дасягненнямі, набыткамі і велізарнымі стратамі пацвярджае вядучую ленынскую думку аб тым, што аграрная палітыка павінна быць накіравана на стварэнне такіх вытворчых адносін, такіх форм гаспадарання, якія б забяспечвалі селяніну трывалае становішча гаспадара на зямлі.

Другое. І аграрны сектар, і грамадства ў цэлым не могуць паспяхова развівацца без наладжвання эканамічна абгрунтаваных, справядлівых адносін паміж горадамі і вёскай, паміж аграрным і іншымі сектарамі эканомікі. Тут любы перакос тоіць у сабе сур'ёзныя вынікі. Гэты вывад мае не толькі эканамічнае, сацыяльнае, але і палітычнае значэнне, бо размова ідзе аб саюзе рабочага класа і сялянства, аб лёсе сацыялізму.

Трэцяе. З самой сутнасці сацыялістычнага ладу вынікае неабходнасць дэмакратычных метадаў кіравання эканомікай, усімі грамадскімі працэсамі. А з гэтага вынікае неспрымальнасць камандна-адміністрацыйнай сістэмы. Яе метады тым больш недапушчальныя ў сельскай гаспадарцы, якая мае справу з зямлёй, з прыродна-кліматычнымі ўмовамі, што адрозніваюцца вялікай разнастайнасцю.

Чацвёртае. Вельмі важна заўсёды бачыць жывую дыялектыку вытворчых адносін і прадукцыйных сіл у вёсцы. Надаючы першачарговае значэнне радыкальнай перабудове эканамічных адносін у галінах АПК, мы не можам забываць аб далейшым развіцці яго матэрыяльна-тэхнічнай базы. Асабліва сёння, калі навукова-тэхнічная рэвалюцыя захоплівае ўсе сферы матэрыяльнай вытворчасці, у тым ліку і сельскую гаспадарку.

Пятае. Важнейшы ўрок, які мы павінны цвёрда засвоіць, заключаецца ў недапушчальнасці пагардлівых адносін да ўмоў працы і быту сельскіх працаўнікоў. Аграрная палітыка, якую мы сёння выпрацоўваем, павінна ставіць у аснову асноў сапраўднае адраджэнне вёскі, каб селянін і сялянская праца занялі дастойнае месца ў грамадстве.

М. С. Гарбачоў падкрэсліў, што перабудова эканамічных адносін у вёсцы патрабуе перагляду — і ў тэорыі, і на практыцы — існуючых поглядаў на сацыялістычную ўласнасць.

Сёння размова ідзе аб прызнанні раўнапраўя розных форм сацыялістычнай уласнасці на сродкі вытворчасці і заснаваных на іх спосабах выдзялення гаспадаркі.

Мы павінны адкрыць шырокую дарогу самым разнастайным формам гаспадарання — і калгасам, і саўгасам, і аграфірмам, і агракамбінатам, і сялянскім, і асабістым падсобным гаспадаркам, і аграцэхам прамысловых, будаўнічых і іншых неаграрных прадпрыемстваў, і падсобным промыслам, і г. д.

Па-новаму неабходна падвясці да сямейна-індывідуальнай сялянскай працоўнай дзейнасці. Як і кааперацыя, яна павінна быць адноўлена ў сваіх правах. Размова ідзе аб сялянскіх гаспадарках, якія даюць тавар і базіруюцца на ўласнай працы. І, вядома, мы павінны аднавіць у поўных правах асабістыя падсобныя гаспадаркі працоўных.

Усе гаспадарчыя формы могуць дэса ўзаемадзейнічаць у сацыяльна-эканамічнай структуры нашага грамадства, спабораічаць паміж сабой, дапаўняць адна адну, на справе даказваць сваю эфектыўнасць і перспектыўнасць.

3 ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

ВЫСТУПЛЕННЕ ПРАДСТАЎНІКА БССР

На сесіі Камісіі сацыяльнага развіцця ААН, якая праходзіць у Вене, працягваецца дыскусія аб сусветным сацыяльным становішчы.

Назіральнік ад Беларускай ССР В. Анішчук, які выступіў у спрэчках, расказаў аб вопыце сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў у рэспубліцы.

Прадстаўнік БССР падтрымаў пункт погляду шэрагу дэлегацый, якія выказаліся за далейшае ўмацаванне ролі Камісіі сацыяльнага развіцця, а таксама за канцэнтрацыю дзейнасці ААН у сацыяльнай сферы на базе Венскага цэнтра ААН па сацыяльнаму развіццю і гуманітарных пытаннях.

КЛОПАТ АБ ПРАЦОЎНЫХ

На многіх прамысловых прадпрыемствах Мінска хутка развіваецца сацыяльна-бытавая сфера. Вось толькі апошнія навіны.

Уступіў у строй медыцынскі комплекс завода імя С. Вавілава, які ўключае паліклініку на 600 наведванняў у дзень і стацыянар на 240 пацыентаў. У ім чатыры аддзяленні — кардыялогіі, неўралогіі, тэрапіі, гастрэнтэралогіі, ёсць водалячэбніца, аднаўленчы і дыягнастычны цэнтры. Светлыя, прасторныя палаты абсталяваны аператыўнай сувяззю з дзяжурнай медсястрой, па спецыяльнаму заказу выкананы лёгкія зручныя ложка.

На аўтамабільным заводзе адкрылася новая сталовая. У ёй няма чэргаў, не відаць прывычных ліній раздач, касавых апаратаў. У проразь турнікета ў любым наборы апускаецца 60, 70 ці 80 капеек у залежнасці ад выбранага комплексу, і праз лічаныя секунды стужка транспарцёра выносіць паднос з абедам. З меню, якое ўключае тры комплексы з указаннем іх каларыйнасці, можна азнаёміцца на экранна-каляровых маніторах ля ўваходу ў сталовую ці каля саміх турнікетаў. Можна зрабіць і заказ на заўтра.

Зала стالовай разлічана на 345 месцаў. За гадзіну ў ёй могуць паабедваць 1 000 чалавек.

НА ЗДЫМКАХ: у абедзеннай зале новай сталовай аўтазавода; сеанс падводнага душа-масажу ў водалячэбніцы праводзіць медсястра Святлана ЗЫКАВА.

ЧЫГУНАЧНЫ ТРАНСПАРТ

ПАЯЗДЫ З ПОЛЬШЧЫ

Кожны дзень па Польшчы курсіруюць 7 250 паяздоў. У ноч з 27 на 28 мая колькасць іх павялічыцца, у тым ліку на Беларусь і Украіну. Уводзяцца, у прыватнасці, новыя паязды: Лодзь — Брэст праз Варшаву, Вроцлаў — Гродна — Вроцлаў праз Варшаву, Гдыня — Гродна — Гдыня праз Эльблонг, Ольштын, Остралэнку і Беласток, Кіеў — Хелм — Кіеў праз Познань, Лодзь, Люблін, Хелм і іншыя.

Павелічэнне колькасці паяздоў на лініі Польшча — Савецкі Саюз звязана з расшырэннем прагранічнага турыстычнага руху, а таксама з узрастаючым супрацоўніцтвам паміж прадпрыемствамі польскіх ваяводстваў і адпаведнымі прадпрыемствамі Беларусі і Украіны.

ЛЯКАРСТВА З ВОЗЕРА

ХОПІЦЬ НА ДЗВЕСЦЕ ГАДОЎ

Любімым месцам адпачынку многіх мінчан з'яўляецца вядомае ў Пухавіцкім раёне возера Сяргеевіцкае. Пошукі навукова-даследчай эканамічнай дыцты маскоўскага ўпраўлення «Геамінвод» Міністэрства аховы здароўя СССР, якія нядаўна завяршыліся тут, пацвердзілі: пад вадою знаходзіцца сапраўдны клад — незвычайныя адклады сапраўдзёў, што ў ёй утрымліваецца патрэбная норма гумінавых кіслот і мікраэлементаў. Гэтыя калятоўныя злучэнні ўтвараюць незаменны бяскрыўны лятар, які дае высокі эффект у гразелічэнні.

Шырокае прымяненне гэты сродка можа атрымаць пры лячэнні захворванняў апорна-рухальнага апарату, радыкуліту, дапаможа аднавіць здароўе людзей, якія пацярпелі ад няшчасных выпадкаў.

Па прагнозах, запасаў азёрнага сапраўдзёў пачынае амаль на 200 гадоў.

СЕРЫЙНЫ ВЫПУСК

«АПЕТЫТ», ЯК У ЛЯМПАЧКІ

У мінскім вытворчым аб'яднанні «Гарызонт» пачаты серыйны выпуск тэлевізараў чацвёртага пакалення з вялікім экранам «Гарызонт-61ТЦ41». Яны прыныпова адрозніваюцца ад сваіх папярэдніх трэцяга пакалення.

Напрыклад, новая касета апрацоўкі сігналаў дэпаўшаную дакладнасць адлюстравання, а таксама магчымасць у далейшым выпускаць тэлевізары з так званым ПАЛ-дэкадэрам. Гэта дазволіць глядзець па тэлевізару ў каляровым адлюстраванні відэазапісы.

Новы тэлевізар значна знізіў у параўнанні папярэднімі мадэлямі спажыванне энергіі. Увогуле «апетыт» у яго не большы, чым у звычайных 80-ватнай электралампачкі.

Новы «Гарызонт» мае і больш высокую надзейнасць. На выпрабаваннях на працягу 7 500 гадзін бесперабойнай работы тэлевізары працавалі без адмоўна. Да канца ж лічгодкі надзейнасць апаратаў гэтага класа намечана павялічыць не менш чым да 10 000 гадзін.

ФОТАВЫСТАЎКА

ЧАЛАВЕК, ЯКІ АДКРЫВАЕ ЧАЛАВЕКА

М. Напельбаум класікам быў прызнаны яшчэ пры жыцці. У яго вучыліся, яго капіравалі, у той час як сам ён, валодаючы стылем непаўторнай арыгінальнасці, настаўнікамі сваімі лічыў Рубенса і Ван Дэйка, Рафаэля і Рэмбранта. Шэдэўры вялікіх жывапісцаў дапамагалі яму авалодаваць сакрэтамі кампазіцыі, ігры святла і ценю. Але заслужаны артыст РСФСР Майсей Напельбаум ніколі не пісаў алеям, не маляваў вугалем і пастэлю. Свае творы, вядомыя сёння ўсю свету, ён ствараў на фотапаперы і да гэтага часу па праву лічыцца пераўзыхаўшым фотамастаком партрэтамі.

І вось упершыню, дзякуючы намаганням Беларускага фонду культуры, магчымасць пазнаёміцца з творчасцю гэтага выдатнага майстра, які нарадзіўся, дарэчы, у Мінску, атрымалі і мінчане. Выстаўка яго работ, прымеркаваная да 150-годдзя фатаграфіі, была адкрыта ў сталічным Палацы мастацтва.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

ГОМЕЛЬ. Першыя серыйныя пыласосы-малюжкі выпускаў Гомельскае аб'яднанне пластмасавых вырабаў. На канвеер пастаўлены арыгінальныя бачыны прыбор размерам 1 ваягі з электрапрыводам. Асабліва зручная навінка для чысткі мяккай мэбллі, дываноў, штор, з поспехам замяняе яна адзіную шчотку. У гэтым годзе работнікі вытворчасці адправяць у гандлёвую сетку каля ста тысяч кампактных і недарагіх прыбораў.

ПУХАВІЧЫ. Развіваюцца дзелавыя сувязі дзяржгаса «Саннікі» (Плоцкае ваяводства) і дзяржплемзавода «Індустрыя» Пухавіцкага раёна. Племзавод купіў у дзяржгасе спецыяльную пухавіцкую сямку для кукурузы. Палякі таксама ставяць насенне кукурузы перспектыўнага сорту «скандрыя».

Узамен беларусы паставяць сваім партнёрам прыгодныя ў польскіх умовах машыны для фермаў. Вельмі карысным для санніцкіх жывёлаводаў аказаліся і наш вопыт ва ўзвядзенні розных гаспадарчых пабудов.

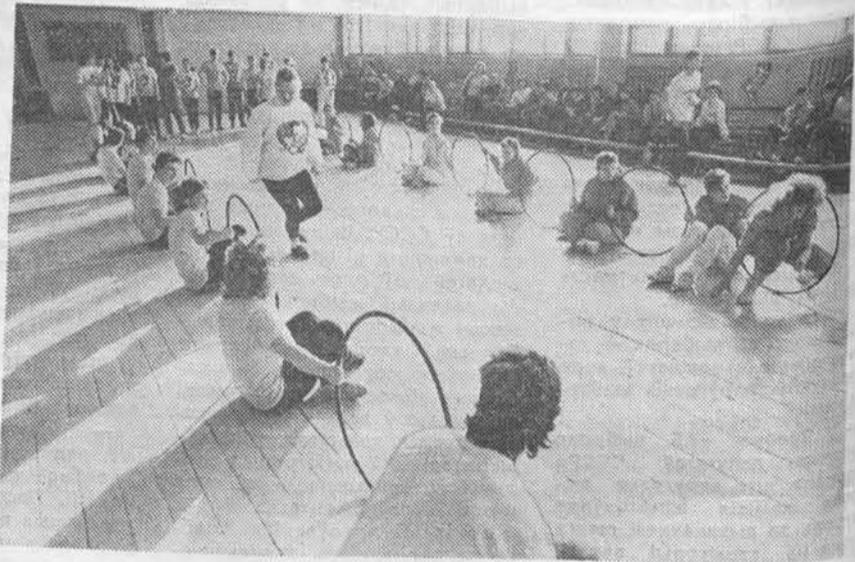
У БЕЛАРУСКІХ ШКОЛЬНІКАЎ—ГОСЦІ З ЗША

Укладам ва ўмацаванне дружбы і ўзаемаразумення паміж Савецкім Саюзам і ЗША стала сустрэча амерыканскіх і савецкіх школьнікаў, якая адбылася ў Мінску. Сабраліся юнакі і дзяўчаты на сумеснюю канферэнцыю, каб абмеркаваць вельмі сур'ёзныя пытанні палітычнага і грамадзянскага лідэрства ў сучасным жыцці, найважнейшыя, з іх пункту гледжання, задачы, якія павінны вырашаць у духу новага мыслення кіраўнікі дзвюх краін.

Пабывалі госці з Амерыкі і ў 103-й мінскай школе. Тут была прадоўжана дыскусія, паказаны вялікі сумесны канцэрт. Госці прынялі ўдзел у спартыўных гульнях, пазнаёміліся з жыццём беларускіх хлопчыкаў і дзяўчынак, пабывалі ў іх у гасцях. І, вядома ж, абмяняліся адрасамі, каб працягнуць дружбу. Дыскусавалі і размаўлялі школьнікі без дапамогі перакладчыкаў — на англійскай мове.

НА ЗДЫМКАХ: амерыканская настаўніца Колен КУРЦІС на ўроку англійскай мовы ў 2-м класе 103-й школы; амерыканскі школьнік Эрык АНДЭРСАН (справа) захацеў пабыць на ўроку беларускай мовы. Тлумачэнні яму дае вучань 9-га класа Юра МІНІН; гульня спартландыя захапіла ўсіх.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

СТАРОННІМ ВОКАМ

ПЕРАМЕНЫ ГЛЫБОКІЯ І СУР'ЁЗНЫЯ

Мінчане даўно прывыклі чуць на вуліцах роднага горада чужую мову. Тысячы замежных гасцей штогод наведваюць сталіцу Беларусі. Гэта турысты і бізнесмены, студэнты і журналісты, людзі, якія прыязджаюць па справах ці проста паглядзець на іншую краіну, на жыццё людзей незнамага ім грамадства. Што ж яны бачаць тут? Якія ўражанні аб нас вязуць з сабой? Вядома, самыя розныя, паколькі кожны чалавек успрымае ўсё па-свойму. Але абсалютная большасць гасцей не раскайваюцца ў тым, што патрацілі час і сродкі на наведанне Беларусі. Каб не быць галаслоўнымі, дадзім слова ім самім. Вось некаторыя выказванні замежных гасцей з кнігі водгукаў Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі:

«На прыкладзе Беларусі мы ўбачылі, што Савецкі Саюз — краіна працоўных і ўяўляе рэальную альтэрнатыву капіталізму, — напісаў памочнік генеральнага сакратара Нігерыйскага кангрэса працы Якая Хашыма. — Відавочным з'яўляецца імкненне ўсіх людзей забяспечыць мір. Мы адчулі ўпэўненасць савецкага народа ў будучыні і яго клопат пра будучыню. Гэта ў той час, калі ў капіталістычных краінах ніхто з рабочых не можа сказаць, што будзе заўтра. У вашых людзей ёсць што абараняць і ёсць за што змагацца. Мы будзем рабіць усё магчымае для падтрымання праграмы раззбраення, прапанаванай СССР».

«Тут мы ясна ўбачылі імкненне савецкіх людзей да міру, — канстатаваў доктар Хойдынгер, які наведваў нашу рэспубліку ў складзе дэлегацыі ФРГ. — Дзве рэчы, мне здаецца, маюць рашаючае значэнне: першае, выдатная будучыня, якую тут будуць працоўныя і якая магчыма толькі ва ўмовах міру, і, па-другое, тая акалічнасць, што людзі перажылі тут жахі вайны і таму асабліва ўмеюць цаніць мір».

Усебаковым было знаёмства з Беларуссю Віліса Хармана, які ўзначальвае ў ЗША Інстытут даследавання чалавечага розуму. Ён, на жаль, адначасна ў няўвязкі ў бытавым абслугоўванні, недастатковую пунктуальнасць людзей, якія забяспечвалі маршрут. Выказваўся ён і аб бюракратызме, больш «значным, чым амерыканскі». Тым не менш, галоўны вывад прафесара аб выніках паездкі такі: «Многага мы не ведалі аб савецкіх людзях, — піша ён, — аб іх дасягненнях, аб тым, як многа станоўчага ёсць у Савецкім Саюзе. Мы саманадзейна думалі, што савецкія грамадзяне параноікі, аказалася, што гэта мы такія. Пасля нашых сустрэч з савецкімі людзьмі мы яшчэ раз пераканаліся ў тым, што гонка ядзерных узбраенняў — сапраўднае вар'яцтва. Мы зразумелі, што людзі ў гэтай краіне імкнуцца да ўзаемаразумення і што разам мы можам выйсці з тупіка, створанага ядзерным вар'яцтвам».

А вось уражанні аб нашай рэспубліцы непальскага жур-

наліста — галоўнага рэдактара штотыднёвіка «Тэлеграф» Нарэндра Упадхя, апублікаваныя пасля паездкі ў яго газеце:

«Перабудова і публічнасць былі асноўнай тэмай гутарак, якія мы мелі ў Мінску, паўтарамільённай сталіцы Беларусі. Раскажу аб адной, што асабліва запомнілася. Гэта быў вечар, праведзены за шклянкай чаю ў сям'і Уладзіміра і Валянціны Кірылавых. Запрашэнне на яго мы атрымалі ў час наведання Мінскага тонкасуконнага аб'яднання, дзе Уладзімір працуе слесарам па рамонту абсталявання, а Валянціна — ткачыхай. У іх двое дзяцей — дачка і сын дзевяці і шасці гадоў, жывуць у трохпакаёвай кватэры з кухняй. Мы былі першымі іншаземцамі, якія пераступілі парог іх дома.

Тонкасуконнае аб'яднанне, дзе працуюць Кірылавы, знаходзіцца недалёка ад іх дома. Гэта буйное прадпрыемства тэкстыльнай прамысловасці, на якім занята тры з лішнім тысячы чалавек, 70 працэнтаў з іх — жанчыны. Яно пабудавана 42 гады назад, адразу пасля другой сусветнай вайны, і цяпер штогод выпускае больш 5 мільёнаў пагонных метраў шарсцяных і паўшарсцяных тканін 240 розных тыпаў і малянкаў».

Адказваючы на пытанні замежнага журналіста, генеральны дырэктар аб'яднання Віктар Арбузаў расказаў, што іх калектыў ужо другі год працуе па новай сістэме — на прынцыпах поўнага газрасліку і самафінансавання. Гэта дело прадпрыемству права самастойна фарміраваць гаспадарчую палітыку і распараджацца заробленымі сродкамі. Пасля разлікаў з дзяржавай у аб'яднання застаецца каля 46 працэнтаў прыбытку. Савет працоўнага калектыву, які выбіраюць рабочыя, размяркоўвае гэтыя грошы па трох напрамках: у фонд развіцця вытворчасці, на сацыяльныя патрэбы і аплату працы.

«Арбузаў гаворыць, што ў новых умовах, яму як менеджэру, стала працаваць значна цікавей. Але поўна прасторы

для дзелавой ініцыятывы ён пакуль не атрымаў, піша Нарэндра Упадхя. Не можа, напрыклад, свабодна набыць патрэбнае абсталяванне, таму што ўсё яшчэ дзейнічае ранейшая сістэма цэнтралізаванага забеспячэння. Такая ж сітуацыя з пастаўшчыкамі сыравіны: хто, каму і што будзе пастаўляць — па-ранейшаму вырашае міністэрства. Аднак Арбузаў чакае, што гады праз два-тры і тут адбудуцца перамены. У такой вялікай машыне, як савецкая эканоміка, змяніць адразу ўсе вузлы немагчыма, гаворыць ён.

Але, думаецца, справа не толькі ў цяжкасцях аб'ектыўнага характару. Бо калі некаму даюць правы, значыць у некага іх забіраюць. І бюракратыя ў меры сваіх магчымасцей будзе тармазіць ход перабудовы, што, уласна, і спрабуе рабіць».

Пабываў Нарэндра Упадхя і ў сваіх калег у рэдакцыі адной з буйнейшых рэспубліканскіх газет «Советская Белоруссия», пагутарыў з яе галоўным рэдактарам Аляксандрам Зініным.

«У гэтым годзе ў «Советской Белоруссии» з'явілася 40 тысяч новых падпісчыкаў, — расказвае журналіст. — На думку галоўнага рэдактара, газета прыцягнула ўвагу чытачоў тым, што стала абмяркоўваць тэмы, якія раней прэссы не закраналіся. Напрыклад, аб дзейнасці міліцыі, суда, пракуратуры пісалася толькі станоўчае, хаця, як высветлілася, былі і злоўжыванні, і грубыя памылкі. Газета пачала запаўняць і так званыя «белыя плямы» гісторыі. Закрытых тэм цяпер не існуе. Журналісты могуць атрымаць любую інфармацыю, якая цікавіць іх. Партыйныя і ўрадавыя органы аказваюць газеце ў гэтым усялякае садапейнічанне».

Такія і іншыя сустрэчы, паводле слоў галоўнага рэдактара «Тэлеграфа», дапамаглі яму зразумець, наколькі глыбокія і сур'ёзныя перамены адбываюцца сёння ў Савецкім Саюзе. Не дарэмна ж гавораць: лепш раз убачыць, чым сто разоў пачуць».

Рыгор ФАМЕНКА.

ЗВЕРХУ

БАЧНА ЛЕПШ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

вучонымі прыборы дазволілі прыкладна на парадак знізіць гэты парок. Аналагічным чынам можна свечасова выяўляць захворванні азімых збожжавых культур».

— Нядаўна распрацаваная рэспубліканская навукова-тэхнічная праграма спектральных назіранняў за навакольным асяроддзем будзе арыентавана на задавальненне запатрабаванняў канкрэтных галін народнай гаспадаркі, — гаворыць Леанід Кісялеўскі. — Чакаецца, што эканамічны эффект ад гэтай складзе некалькі мільянаў рублёў у год. Але справа не толькі ў грошак. Новыя метады назірання за прыродай дазваляць выяўляць згубнае ўздзеянне на навакольнае асяроддзе з боку тых ці іншых прамысловых прадпрыемстваў, аргументавана патрабаваць іх закрыцця ці рэканструкцыі, без чаго далейшае гаспадаранне проста немагчыма».

У новы цэнтр увайдучы некалькі навукова-даследчых лабараторый, дзве кафедры, канструкцыйны аддзел. Для іх універсітэт пачне падрыхтоўку адпаведных кадраў. У недалёкай перспектыве будзе ўзведзены будынак для магчымых вылічальнага цэнтара, з'явіцца станцыя сувязі з касмічным спадарожнікамі. Аднак назіранні мяркуецца весці і з больш нізках «паверхаў» — з самалётаў, верталётаў, спецыяльных вышак. Аб жадаванні супрацоўнічаць з цэнтрам заявілі ўжо многія, у тым ліку аналагічныя арганізацыі ГДР, ФРГ, Польшчы.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕТСКОЙ ЭКОНОМИКИ

ФИНАНСОВАЯ СИТУАЦИЯ

(ЧТО О НЕЙ ДУМАЮТ В МИНИСТЕРСТВЕ ФИНАНСОВ СССР?)

«Финансовая ситуация в советской экономике неоднозначна и противоречива, — считает заместитель министра финансов СССР, доктор экономических наук Вячеслав Сенчагов. Произошли ощутимые положительные сдвиги, но в то же время сохраняются крупные нерешенные проблемы. В целом финансовая ситуация стала, пожалуй, сложнее». Какие же проблемы отражаются сегодня в зеркале финансов? Что обнадеживает и что вызывает беспокойство?

ПРЕОДОЛЕНИЕ ТЕНДЕНЦИИ К СПАДУ

По мнению Вячеслава Сенчагова, одна из важнейших характеристик сегодняшней ситуации — оживление во всех сферах экономической деятельности. «Финансовые показатели, — говорит заместитель министра, — хорошо это отражают. Возьмем, например, прирост. Среднегодовые темпы ее в 1986-1988 годах (8,4 процента) существенно выше прироста за год в предыдущей пятилетке (6,1 процента). Аналогично показывает, что лучше стала и динамика рентабельности». Однако за улучшением финансовых показателей кроется немало негативных моментов. Справление к росту прибыли нередко оборачивается необоснованным вздуванием цен, а повышение рентабельности идет за счет вымывания из оборота товаров. «Да, такие тенденции есть, — признает Вячеслав Сенчагов, — но развить реформы невозможно без повышения цен. Ведь за высокое качество и технический уровень продукции надо платить. Другое дело, что на процесс ценообразования можно и нужно воздействовать. Как? В 1989 году, например, на товары детского ассортимента и для пожилых людей будут выделены дотации почти в 4 миллиарда

рублей. Благодаря им рентабельность продукции, предназначенной для детей и пенсионеров, может достигать 20-25 процентов, тогда как в среднем в легкой промышленности она составляет немногим более 14 процентов».

Заместитель министра отметил, что в ходе реформы выявились новые проблемы. Например, рост заработной платы идет почти вдвое быстрее, чем рассчитывали. Среднегодовые темпы прироста денежных доходов, включая выплаты из общественных фондов, в 1986-1988 годах составили 6 процентов, а национального дохода — только 3,6 процента. Это, естественно, усложнило ситуацию на потребительском рынке.

СПРОС ОПЕРЕЖАЕТ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

«Рынок сигнализирует нам о неблагополучии, — отмечает Сенчагов. — Превышение спроса над предложением говорит о нарушении других пропорций. И прежде всего — о несбалансированности доходов и расходов государства. Здесь корень проблемы финансового оздоровления экономики».

Государственный бюджет на 1989 год утвержден с 35-миллиардным дефицитом. Еще 63,4 миллиарда рублей заимствовано бюджетом из средств Госбанка. Этот дисбаланс, составляющий почти 100 миллиардов рублей, вызывает волну дефицитов на потребительском рынке, усиливает инфляционные процессы.

Как намерены в СССР решать эти проблемы? «Первое, что надо сделать для укрепления рыночного равновесия, — резко увеличить производство товаров и услуг, — считает Вячеслав Сенчагов. Предпринимаются меры для того, чтобы выпуск потребительских товаров в 1989 году увеличился на 18-20 миллиардов рублей, а в 1990 году — на 45 миллиардов

рублей по сравнению с 1988 годом.

ПЕРЕСМОТР ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОГРАММ

По словам Сенчагова, сейчас речь идет о серьезных переменах в системе финансирования капиталовложений, о пересмотре государственной инвестиционной программы.

«Бюджет перегружен инвестициями в производство, — подчеркивает он. — Пора прекратить строительный бум за государственный счет. Достаточно сказать, что сейчас в стране одновременно сооружается свыше 300 тысяч включенных в план производственных объектов. Капиталовложения распыляются, деньги в буквальном смысле слова зарываются в землю — в фундаменты».

Сенчагов приводит впечатляющие цифры роста объемов незавершенного строительства. В 1986 году они составляли 132,5 миллиарда рублей, в 1987 — 138,5 миллиарда, а в 1988 году — уже около 150,5 миллиарда рублей.

ВРЕМЯ УБИТОЧНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

До недавнего времени о банкротстве в СССР мало кто говорил всерьез. И в промышленности есть много предприятий, которые десятилетиями безбедно живут за счет бюджетных дотаций и постоянно продлеваемых кредитов. Чтобы поддерживать их «на плаву», государство ежегодно тратит свыше 11 миллиардов рублей. «Сейчас мы установили убыточным предприятиям лимиты дотаций, снижающиеся по годам, — отмечает Вячеслав Сенчагов. — Однако нужны, видимо, и более жесткие, более решительные меры».

Что ждет предприятия-банкроты? Одни меняют профиль деятельности, другие войдут в

состав экономически сильных объединений. Есть и нетрадиционные варианты решения проблемы. Так, ряд государственных промышленных предприятий передан в аренду их коллективам, некоторые преобразованы в кооперативы.

БУДЕТ ЛИ В СССР РЫНОК ЦЕННЫХ БУМАГ?

Вячеслав Сенчагов считает, что акционерные формы могут сыграть важную роль в процессе финансового оздоровления экономики. «Акции открывают возможности для перегруппировки финансовых ресурсов, перемещения их из тяжелой промышленности в легкую», — говорит он.

Сегодня действуют два вида акций. Первый — «акции трудового коллектива». Они похожи на хорошо известные на Западе «рабочие акции». Однако в СССР их могут приобретать только работники предприятия, которое выпускает акции. Другой вид — «акции предприятия». Они продаются не частным лицам, а другим организациям. При этом они не дают права контроля над деятельностью эмитента. Таким образом, «акции предприятия» пока больше напоминают сберегательный депозит или же разновидность торгового-коммерческого кредита между предприятиями, чем настоящие акции.

Вячеслав Сенчагов признает, что нынешний механизм функционирования акций в СССР имеет немало слабостей. «Но это не половинчатость — это постепенность», — утверждает он. — Акционерное движение сейчас переживает промежуточный этап, период становления».

НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФИНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕНИЯ

Как уже сообщалось в печати, Советский Союз намерен уменьшить военный бюджет на 14,2 процента, а производство вооружения и военной техники

— на 19,5 процента. «По существующей классификации, — отмечает Сенчагов, — оборонные расходы в бюджете составляют 20,2 миллиарда рублей. Однако эта сумма учитывает только содержание личного состава вооруженных сил и не содержит затрат на покупку техники, на научные и проектно-конструкторские разработки. Естественно, сокращение в этой сфере даст немалую сумму. Впрочем, не стоит забывать, что конверсия, то есть переход предприятий военной промышленности на выпуск гражданской продукции, на первых порах требует немалых затрат».

Говоря о других возможностях финансового оздоровления, Вячеслав Сенчагов выделил такие эффективные, по его мнению, меры, как введение обязательного страхования имущества государственных предприятий и активизацию процентной политики банков. Немалую экономию может принести сокращение расходов на содержание аппарата управления.

Весьма сдержанно заместитель министра прокомментировал предложение о резком расширении импорта потребительских товаров, которое выдвинули известные экономисты Николай Шмелев и Абел Аганбегян. «Для крупных закупок товаров на год-два деньги найти можно. Например, за счет сокращения импорта металла, некоторых видов оборудования, а также зерна, — говорит Сенчагов. — Но ведь это не решает проблему радикально, а отодвигает решение. Что же касается зарубежных кредитов под закупку товаров, то здесь есть строгие границы. Мы должны быть научены опытом стран, которые таким образом попали в долговую ловушку». По мнению Сенчагова, кредиты предпочтительнее использовать по-иному — для закупки современного оборудования по выпуску потребительских товаров, а также для реконструкции предприятий легкой промышленности. Эффективны и другие формы привлечения иностранного капитала — создание совместных предприятий, «зон предпринимательства».

Алексей ПУТИНЦЕВ.

ОТНОШЕНИЕ К «ОТЦУ НАРОДОВ»

«ПРИЕМ ПОСЕТИТЕЛЕЙ ВРЕМЕННО ПРИОСТАНОВЛЕН»

Официально этот музей в небольшом грузинском городке километрах в восьмидесяти от столицы, Тбилиси, закрыт. Как сказано в составленном от руки объявлении, вывешенном в окне вестигонных работ» (а ведутся они с начала нынешнего сентября). Неофициально же вокруг этого обстоятельства, естественно, ходят разного рода слухи, которые мне захотелось проверить. Так состоялась моя встреча с Ниной Амiredжиби, директором горьковского «компьютера» (помимо внушительного здания музея с пятью просторными залами тут есть еще сам домик, где в 1879 году родился и до 1883 года проживал чело-вечный, который тогда был известен одно-сельчанам еще не под псевдонимом И. В. Сталин, как значит нынче на ме-мориальной доске, а под именем Иосифа Джугашвили).

Нина Амiredжиби приняла моего грузинского коллегу по АПН и меня в свои глаза. Первое, что бросилось в глаза, — большая фотография И. В. Сталина в мундире. Когда-то подобные портреты украшали стены всех без исключения присутственных мест стра-

т. д. Впрочем, по словам нашей собеседницы, и в старую экспозицию (она действовала последние четыре года) были включены критические оценки личности, данные XX съездом КПСС.

Не имея возможности пройти по залам закрытого ныне музея, чтобы на месте удостовериться, как именно экспонированы в них «критические оценки культуры личности», я довольствовался книгой отзывов, лежавшей на журнальном столике в кабинете директора. В ней собраны высказывания за два года директорства Нины Амiredжиби. До этого она была ученым секретарем дома-музея.

Так вот — и об этом обстоятельстве она говорит с нескрываемым удовлетворением — среди множества записей есть всего одна (!), где экспозиция критикуется за то, что, по мнению посетителя (в Гори этот человек, чью подпись я так и не смог разобрать), приехал с другого конца страны — из Южно-Сахалинска, она не содержит сколько-нибудь серьезной критики самого Сталина и того, что сейчас все чаще определяется термином «сталинщина».

«Посетили музей, — говорится в отзыве, — и не увидели ничего, кроме отрывков из биографии «отца народов». А где сведения о миллионах советских людей, замученных в лагерях с его ведома и одобрения? Период был безусловно сложным, и рассматривать его надо во всех сложных противоречиях, а не вставлять в незамаранную биографию насупленные кусочки из речи Горнаспех клеенные кусочки из речи Горбачева. Безусловно, нельзя делить мир на сталинистов и антисталинистов, но на сталинистов и антисталинистов, но нельзя делать вид, что ничего не произошло».

Такая вот запись, сделанная явно равнодушной рукой 30 августа нынешнего года. Зато рядом другие отклики, читая которые, не можешь отрешиться от впечатления, что они сделаны не в нынешнем, а в далекие от нас годы.

«Считаем, что музей должен существовать, чтобы наши потомки знали имя товарища Сталина», — утверждает посетитель из Владимира, полагая, очевидно, что без музея они его забудут.

«Великий Сталин! Любимый вождь! Да святится имя твое!» — записывает прямо-таки в молитвенном экстазе хирург из Ленинграда Н. Лесная.

Но, пожалуй, наиболее вдохновенную «оду» сложила другая ленинградка, посетившая Гори 14 августа сего года, — Нина Андреева, чье письмо-статья в «Советской России» наделала столько шума. На сей раз она выступает в творческом тандеме со своим мужем — профессором философии В. Клушиным. Вот что, в частности, их особенно волнует: «Вечная память и слава Верховному Главнокомандующему великой армии труда! Простите, товарищ Сталин, что допустили сегодняшнее. Уверены, что правда истории восторжествует...».

Что ж, в том же самом уверены и миллионы советских людей. Только вот — и я не мог не подумав об этом, листая страницы книги, — вкладывают они в эти слова совсем другой смысл. Поэтому-то столь неловко и даже стыдно читать и поистине кощунственные откровения Нины Андреевой и ее мужа; и наивные суждения группы работников вольфрамово-молибденового комбината из города Тырныауз насчет отсутствия в

доме-музее соответствующих буклетов, дабы, вернувшись домой, показывать родным и близким; и рассуждения администратора центра досуга московской гостиницы «Салют» Олега Артыхова по поводу того, что «со времени его (т. е. Сталина) ухода еще не сделано то, что сделал он»; и многое-многое другое из книги отзывов.

...Выйдя из помпезного здания музея, мы подошли к стоящему поблизости небольшому домику, накрытому защитным «колпаком», — тому самому, где родился и провел детские годы И. В. Сталин. Посетителей и тут, хотя в домике никакие «резкспозиционные работы» не ведутся, не было видно. Только однажды мимо пропорхнула веселая стайка школьников.

Не знаю, кому как, а мне такая «концовка» пришлась по душе. Хочется быть уверенным, что молодое поколение горьковцев, о которых мне приходилось от разных людей слышать, что они, дескать, горой стоят за своего земляка, отнесется к Сталину так же, как миллионы советских людей, для которых это имя стало — или с каждым днем все больше становится — символом тирании, попрания не только социалистических, но и вообще общечеловеческих норм нравственности. А записи в книге посетителя — горьковцев и негорьковцев? Что ж, каждый волен оставаться при своем мнении. К нашей общей радости, таких людей в стране меньшинство.

Юрий КАЦНЕЛЬСОН.

Полоса подготовлена по материалам АПН.

АРМЯНСКІ КРЫТЫК ДАСЛЕДУЕ ТВОРЧАСЦЬ МАКСІМА ТАНКА

СПОВЕДЗЬ ПАЭТА

Беларуская літаратура ўжо даўно набыла шырокую вядомасць. Лепшымі сваімі здабыткамі яна ўвайшла ў сусветную скарбніцу духоўнага багацця чалавецтва. Пра тое, якія кнігі беларускіх аўтараў перакладаюцца за межамі краіны, мы пастаянна паведамляем у матэрыялах рубрыкі «На мовах свету».

Фелікс БАХЧЫНЯН — прафесійны літаратуразнавец, даўні сябар беларускай літаратуры. Ён жыве і працуе ў сталіцы Арменіі — Ерэване. Летась Ф. Бахчынян прыязджаў у Мінск, сустракаўся з маладымі і сталымі паэтамі, меў з імі гутаркі. Пасля гэтай паездкі Ф. Бахчынян мяркуе выдаць кнігу, прысвечаную творчасці беларускіх паэтаў.

Я люблю людзей, якія вераць
У буслоў, што нам вясну прыносяць,
У ваду, што наталіе смагу,
У зярно, што каласіцца ў полі,
У любоў, што зоры запаліе,
У агонь, што грэе нашы сэрцы,
У дарогу, што вядзе да сонца,
У бюсмерце сваёй роднай мовы,
У легенды ўсіх народаў свету,
У сяброўства, што злучае рукі...

І асцерагаюся заўсёды
Тых людзей, што ні ва што не
вераць.
Максім ТАНК.

Галоўным фактарам развіцця літаратуры з'яўляюцца грамадскія ўмовы. Аднак вельмі многае залежыць і ад самой творчай асобы. Углядаючыся ў мінулае, мы заўсёды вылучаем мастакоў, дзейнасць якіх мела асаблівае значэнне для якога-небудзь этапу літаратуры, для з'яўлення тых ці іншых тэндэнцый, іх сцвярджэння. Амаль заўсёды бывае авангардная фігура, якой наканавана стаць кіраўніком літаратурнага руху, што нараджаецца, роданачальнікам новага накірунку ці нават вярчальнікам духоўнага абнаўлення грамадства.

Гэта мастакі, чые валявыя намаганні, гераізм барацьбы, а часам і драматычныя перажыванні звязаны не толькі з іх індыўдуальнай творчасцю, але і з больш шырокімі з'явамі ў развіцці нацыянальнай культуры.

Думаецца, што такой фігурай беларускай савецкай літаратуры з'яўляецца Максім Танк. З яго імем звязаны жыватворны працэс абнаўлення беларускай паззіі. Без яго немагчыма ўявіць адраджэнне і развіццё лірычных традыцый, смелых наватарскіх пошукаў. Ён высока ўзняў сцяг сацыялістычнага гуманізму.

Для творчасці Максіма Танка, якая ўяўляе сабой феномен, характэрна арганічнае злучэнне лірычнага, глыбока суб'ектыўнага пачатку, што бярэ вытокі ў беларускім фальклору, і максімальна шырокага ахопу сусветнай гісторыі і сусветнай культуры з пазіцыі сапраўднага гуманізму і сапраўднага інтэрнацыяналізму.

Яшчэ ў школьныя гады мне давалося пазнаёміцца з творчасцю Максіма Танка. Потым многа раз казаў пра выдатнага беларускага паэта яго армянскі брат па пярэ Геворг Эмін. Ён гаварыў пра Максіма Танка як пра аднаго з самых інтэлігентных, душэўна тонкіх і разумных людзей, якіх сустракаў у сваім жыцці.

Ішоў час. Вядома, заўсёды я клапаціўся пра тое, каб раздабыць новыя пераклады вершаў Максіма Танка. І ў мяне дома, на паліцы, стаіць многа кніг з вершамі беларускага паэта. Гэтыя кнігі чытаны-перачытаны, стракацця паметкам на палях. Таму што яны — даўнія і верныя мае спадарожнікі на працягу многіх гадоў. Я здымаю іх з паліцы ў тых гадзіны, калі ў душы асаблівы настрой — урачысты і чысты, калі ёй больш за паветра і святло патрэбен нетаропкі дыялог з сапраўдным паэтам, чые слова — слова розуму і дабрні.

Для таго, каб паказаць веліч паэта, трэба вызначыць ўзаемаадносіны, у якіх ён быў са сваімі папярэднікамі і паслядоўнікамі, тое месца, якое ён заваяваў у агульным літаратурным працэсе, гэта значыць знайсці тое галоўнае, што ён дабавіў да заваёў папярэднікаў і што пакідае сваім нашчадкам. Але сутнасць гэ-

тага пытання звязана з іншай праблемай: якія ўзаемаадносіны паэта з жыццём Айчыны (у аспекце мастацтва), паколькі сутнасць кожнай нацыянальнай літаратуры складае жыццё нацыі і цэнтральны герой яе — Айчына ў яе разнастайных праявах. Заслугі папярэднікаў Максіма Танка — паэтаў Беларусі Купалы, Коласа, Багдановіча надзвычай вялікія з пункту гледжання выбару шляхоў, руху айчыннай літаратуры. М. Танк глыбока вывучаў іх традыцыі. Адаўшы шчодрую даніну павагі і любові сваім вялікім папярэднікам, Танк пачынае з новых бакоў разглядаць змест мастацтва. Захапляючыся сваімі папярэднікамі, ён вывучаў і сусветную класіку і зразумеў, што нацыянальны паэт павінен дасягнуць усебаковага адлюстравання рэчаіснасці, гэта значыць стварыць творы, якія шырока адлюструюць жыццё.

Гэта зямля — нічым не прыкметная.
Калі будзеце ехаць, пярэднія колы
Могучь захлынуцца балотам,
А заднія — пяском.

Калі будзеце араць,
Плуг можа выраць валун
Або гром забытай міны.

Захоцаце будавацца —
Будзе шчарбіцца сякера ад куль,
Заселых у кожнай сасне.

І нікому не зразумець —
Чаму, развітаючыся,
Кожны з нас бярэ з сабой
Жменю гэтай зямлі.

Пасля вызвалення Заходняй Беларусі (верасень 1939 года) М. Танк працаваў у рэдакцыі абласной газеты. У гады Вялікай Айчыннай вайны, пакінуўшы родны дом, малады паэт быў супрацоўнікам фронтовага і партызанскага друку, і ў гэты трывожны час ён працягваў пісаць вершы.

У 1942 годзе апублікаваў першы буйны эпічны твор пра вайну — «Янук Сяліба». У час вайны выходзілі яго зборнікі вершаў «Вастрыце зброю» і «Праз вогненны небасхіл».

Вайна не разбурыла лірычную прыроду паэта. Праўда, ваенная паззія М. Танка шчымыліва сумная, але колькі ў ёй прагі любові, дружбы, шчасця! Паэт хоча гэтага для нас — чытачоў, а не для сябе: яго самога і яго равеснікаў вайна многага пазбавіла...

Рамантычнае светаадчуванне не дазваляе яго паззіі зжыцца з духоўным застоём людзей. Творчасць М. Танка вядзе да тых крыніц, дзе бярэ пачатак праўдзівае слова паззіі.

У верхах пра вайну М. Танк знаходзіць новыя адценні думкі і пачуцця, яго майстэрства дапамагае зрабіць самае цяжкае — перадаць настрой, прымусяць чытача амаль адчуваць апісанае, паўнату, шчырасць чалавечага перажывання:

Хмары з захаду нізка пльвучы,
Мы іх моўчкі і сумна вітаем.
Кожны ведае: слёзы нясуць

Яны з нашага роднага краю.
Далятаюць вятры з пушч глухіх,
З ніў далёкіх і спаленых сёлаў.

У асеннім галошанні іх
Чуем матчыну скаргу і голас.
Не пытае ніто журавоў,
Што нясуць, пралятаючы міма.
Кожны ведае: родных сыноў
І чакае, і кліча радзіма.

У верхах пра вайну паэт убачыў нічога, што звязана з вайну на перадавой і бацькоўскім краем, перадаў трывожныя думы маці, якія чакаюць сыноў, жанчын, якія ў думках разам з мужамі і братамі ў баі.

У паззіі ваенных гадоў поруч з матчынай пагрозы фашызму выразна чуецца вера ў перамогу добра над сіламі зла:

Беларусь, ты палаеш агнём.
Не закуць цябе ворагам-катам,
Покуль мы, твае дзеці, жывём.
І ў руках — аўтамат і граната,
Покуль мы, твае дзеці, жывём.
Покуль рэкі бушуць прадвеснем,
І ў грудзях несціхана звініць
Пра цябе наша вольная песня.
Яшчэ вернемся мы і прыйдзем,
Беларусь, на прасторы шчасліва,
Каб ты зноў расцвітала і зноў
Хвалілася золатам нівы...

Несумненна, і такое вырашэнне тэм вайны мела права на існаванне — і ўжо па меншай меры, гэтыя вершы па глыбіні і шчырасці пачуцця не ўступалі беларускай патэтыцы асноўнай масы татальнай часнай вершаванай прадукцыі. Блізкія і нечым задзіўным вершам М. Ісаконскага, яны праўдзіва адлюстравалі тое, што хвалілася мужных байцоў, для якіх перамога над фашысцкім зверам азначала і вяртанне ў родныя дамы, у любімы краі.

Герой ваеннай лірыкі Максіма Танка на фронце застаецца чалавекам, таму што ні на імгненне не забывае, за што, у імя чаго ён змагаецца. Вайна для яго не прызванне, а цяжка, неабходны абавязак.

Мы прайшлі праз пекла барацьбы,
Мы прабіліся на Беларусь ізноў,
Бо нідзе ніто не мог забыць
Родных рэк, прастораў і палёў.

Хоць ваду мы з тысячы крыніц
Каскамі, далонямі пілі,
Але ў сэрцы прагу пагасіць
Па сваёй радзіме не змаглі.

І настаў доўгачаканы час.
Мы ідзем з вінтоўкай у руках,
Дзе заўчора хмарай саранча
Прапаўзла па залатых палях.

Мы варожай чорнаю крывёй
Змыем попел з абгарэлых ніў,
З гарадоў, разбураных ардой,
З сёлаў, што загінулі ў агні.

І разбудзім гэту шыр палёў,
Дзе жытоў зазелінее рунь,
І за мірнай працаю ізноў
Будзем з песняй сустракаць зару.

Фелікс БАХЧЫНЯН.
(Заканчэнне будзе).

АДЗІН З НАЙВЯЛІКШЫХ МУЗЫКАНТАУ У ГІСТОРЫІ ЧАЛАВЕЦТВА

ТВОРЦА, ЯКІ АБАГНАЎ ЧАС

Сусветная музычная грамадскасць аднадушная ў думцы: Мусаргскі — адзін з найвялікшых музыкантаў на працягу ўсёй гісторыі чалавецтва. ЮНЕСКА аб'явіла 1989 год — годам Мусаргскага, яго яркая душа, нацыянальнае мысленне жадаюць для сусветнай цывілізацыі. Невыказна прыцягальна яго рускасць пераадолюе ўсякія перашкоды, у тым ліку і моўны бар'ер. — не выпадкова ж усюды ў свеце яго шэдэўр — опера «Барыс Гадуюн» ідзе толькі на мове арыгінала.

Я спяваю Мусаргскага многа — і на радзіме, і за мяжой — і магу сцвярджаць: найвышэйшая духоўная дасканаласць і веліч яго музыкі

рыю — Італьянскую, якая больш за ўсё цэніць прыгажосць мелодыі; нямецкую ці аўстрыйскую, якая вельмі прыдзірліва ставіцца да майстэрства; і многія іншыя — усюды Мусаргскі знаходзіць самы жывы і пастаянны водгук. Крыніца гэтага — у яго спагадзе, яго пяшчодзе да блізкіх, яго таленце любові да сяброў-аднадумцаў з легендарнага саюза музыкантаў — «Магутная кучка», яго спачуванні да сваіх герояў — ці то будзе жабрак, ці то цар. Гэты талент спачування выліўся ў яго музыцы, у якой ён узняўся на вышні агульначалавечага. Водсвет яго таленту і на яго дары як філосафа, літаратара, грамадскага дзеяча, драма-

Мусаргскі апырэджаў час — і як мысліцель, і як мастак. У чым жа яшчэ яго веліч? Мусаргскі, як ні адзін іншы рускі кампазітар, зацвердзіў годнасць нацыянальнага музычнага мыслення ў чалавечай цывілізацыі. Яго опера «Барыс Гадуюн» уяўляе сусветную культуру кантэмпараную, але, на жаль, непракладаную трагедыю Пушкіна. Гармонія муз Мусаргскага і Пушкіна літаратурна дыктуюе выканаўцу і чалавечай цывілізацыі. Успомнім, напрыклад, вялікага Ф. Шаліяпіна, які пакарыў увес свет у партыі Барыса Гадуюна. Успомнім хаця б яшчэ легендарнага маналог «Смугле душы». Радуецца нароўні вятаючы ў Крамлі новавыя-

Амаль сто дваццаць народных мелодый у рэпертуары фальклорнага ансамбля народных інструментаў Ляхавіцкага Дома культуры Іванаўскага раёна. Кіруе ансамблем 87-гадовы Віктар Прыбышчук. Дванаццаць гадоў назад ён узначаліў калектыв старэйшых сельскіх музыкантаў. З таго часу ансамбль — пастаянны ўдзельнік фальклорных святаў, фестываляў, заўсёды жадааны госць у вёсках раёна.

НА ЗДЫМКУ: іграюць удзельнікі фальклорнага ансамбля з Ляхавіч (злева направа) Мікалай ЛУКАШЭВІЧ, Іван ЛІНКЕВІЧ, Сяргей ШУМАК.

НАЛЕЖЫЦЬ УСЯМУ СВЕТУ

ГЕНІЙ ТАРАСА ШАЎЧЭНКИ

175 гадоў — занадта многа, калі мераць адным чалавечым жыццём. І занадта мала — у маштабах сусветнай гісторыі. Але ж такія з'явы, як Тарас Шаўчэнка, ніколі не знаходзіліся ў мінулым, а заўсёды — толькі ў сённяшнім і будучым. Відавочна, гэта доля тых намногіх выбраннікаў лёсу, якіх прынята называць геніямі. Тараса Шаўчэнку выбраў лёс духоўным бацькам украінскага народа. А можа, дакладней: народ выбраў яго сваім надзвычайным і паўнамоцным паслом для ўручэння вяршыцельных грамад сусветнай супольнасці адносна сваёй самабытнасці.

У чым жа тайна феномена, калі імя Пэтра становіцца раўназначным паняццю «народ», калі ён становіцца ў аднолькавай меры каштоўны і сваім сарадзічам, і ўсім людзям на зямлі.

Лёс наканаваў будучаму пэтру цяжкія выпрабаванні. У дзесяць гадоў ён страціў маці: яна згарэла на паншчыне. Праз паўтара года не стала бацькі. Вось так адзінаццацігадовым сiратой Тарас пакідае хату жорсткай мацяхі і селіцца ў школе як памочнік дзяка.

Вялікімі і мудрымі настаўнікамі сталі для пэтра народныя песні і кабзарскія думы.

У гэтых не толькі эмацыянальных, але і інтэлектуальных умовах фарміраваўся Шаўчэнка і як пэтр, і як грамадзянін, і як палітычны дзеяч. Кірыла-Мендыяеўскае брацтва, членом якога быў Тарас Рыгоравіч, — гэта не проста таварыства аматараў славянскай славеснасці, а палітычная арганізацыя, якая сваёй мэтай абвешчала ліквідацыю прыгонніцтва і нацыянальнай няроўнасці, дваранскіх прывілей, аб'яднанне ўсіх славянскіх народаў у федэратыўную рэспубліку. У таварыства ўваходзілі лепшыя розумы тагачаснай Расіі, эліта яе, і калі нават у такім акружэнні Шаўчэнка вылучаўся на цэлую галаву, то па адным гэтым можна меркаваць аб яго інтэлектуальным узроўні. Ды сам факт,

што ён бліскача скончыў Пецярбургскую акадэмію мастацтваў, якая ў той час была цэнтрам майстроў сусветнай велічыні, катэгарычна адхіляе стэрэатып Шаўчэнка як проста таленавітага лірніка. Магутны талент, які па параметрах здэяйсненняў блізка тытанам Адраджэння, а па глыбіні ведаў у сферы чалавечага духу амаль роўны з энцыклапедыстамі, мастак высокага класа (толькі яго спадчына як жывапісца налічвае больш за 100 работ), адзін з роданачальнікаў нашай прозы, драматургіі і такога сёння папулярнага сінтэтычнага жанру, як эсэ, які валодае выдатнымі ведамі ў філасофіі, грамадскіх навук, у антыцы, рэвалюцыянер па духу, справе і над усім гэтым геніяльны пэтр — вось сапраўдны Шаўчэнка.

Адна з галоўных якасцей, якая паднімае Шаўчэнка на ўзровень сусветнага генія, — яго асаблівы талент, зачараваны на брацтва народаў. Так, ён больш чым любіў Украіну. Але гэта не сляпя апалагетычная любоў да адзінакроўнага толькі за тое, што ён украінец. Ні разу ў Шаўчэнка не прагучала і намёку на якую-небудзь выключнасць свайго народа. Ён яго бачыў толькі ў сям'і вольнай, новай, роўных сярод роўных.

Творчасць Тараса Шаўчэнка вельмі папулярная і распаўсюджаная ў Беларусі. На беларускую мову пэтра перакладалі М. Багдановіч, Я. Купала, Я. Колас. У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР нямала матэрыялаў, у якіх гаворыцца пра адносіны да Шаўчэнка прадстаўнікоў беларускай інтэлігенцыі яшчэ ў канцы XIX стагоддзя. Яго творчасць карыстаецца надзвычайнай любоўю ў беларускага народа і сёння. Многія вершы Кабзара перакладаюцца нашымі сучаснымі пэтрамі на беларускую мову.

175-гадовы юбілей Тараса Шаўчэнка шырока адзначаецца на Украіне, ва ўсім Савецкім Саюзе, за яго межамі. У мно-

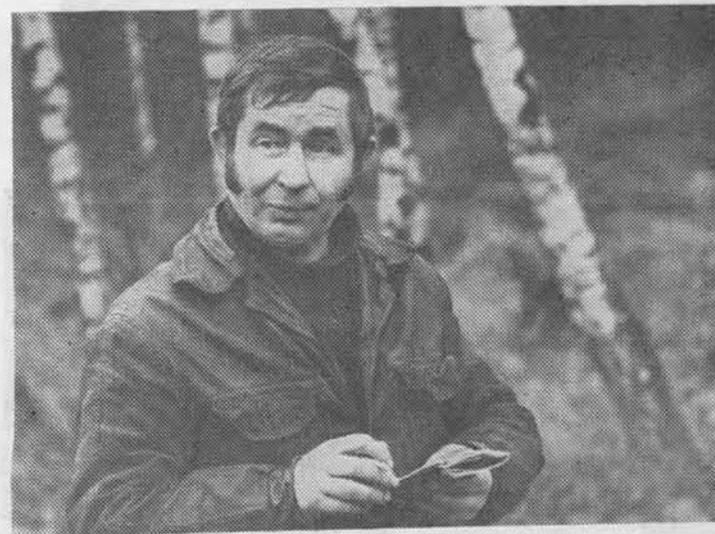
гіх гарадах Украінскай рэспублікі адбыліся дабрачынныя канцэрты ўкраінскай народнай песні, зборы ад якіх пайшлі на ўзвядзенне помнікаў пэтру ў Львове, Запарожжы і іншых гарадах. Сродкі на адкрыццё новых помнікаў Шаўчэнку паступілі ад тысяч украінцаў нашай краіны і з-за мяжы, напрыклад, з Канады і ЗША. Дарэчы, першы савецкі помнік украінскаму пэтру быў адкрыты па ініцыятыве У. І. Леніна ў Петраградзе яшчэ ў 1918 годзе.

Тарас Шаўчэнка, яго творчасць належаць усяму свету. Вялікі ўплыў пэтра на развіццё ўкраінскай літаратуры, іншых народаў СССР. Шырокі водгук знайшла спадчына пэтра ў заходне- і паўднёваславянскіх краінах, яго творы выданы мільённымі тыражамі ў многіх дзяржавах.

Вучоныя славянскіх краін прысвяцілі Шаўчэнку многа навуковых даследаванняў, манаграфій, якія, як і выданні перакладаў яго твораў, выходзілі з 40-х гадоў XIX стагоддзя і да нашых дзён. Асабліва вялікая роля ў вывучэнні і папулярнасці спадчыны Шаўчэнка вучоныя, пісьменнікі і перакладчыкі Расіі, Польшчы, Балгарыі, Чэхаславакіі, Югаславіі.

Сярод юбілейных мерапрыемстваў значнай падзеяй стала рэспубліканская навуковая канферэнцыя, у якой прынялі ўдзел савецкія і замежныя вучоныя, у тым ліку з Італіі, Канады, ЗША.

Дзякуючы Украінскаму фонду культуры, створана новая экспазіцыя музея Шаўчэнка ў Кіеве, заснаваны мемарыяльны музей слаўтага жывапісца і педагога, сваяка пэтра Фоція Красіцкага, будзе ўзноўлена таварыства імя Тараса Шаўчэнка ў Ленінградзе. Укладам у юбілейныя ўрачыстасці стане поўны акадэмічны збор твораў Шаўчэнка ў 12 тамах. Выйдуць у свет таксама юбілейныя выданні яго кніг, у прыватнасці зборнік «Кабзар» (1840 год), што адкрыў новую эпоху ў гісторыі ўкраінскай літаратуры.

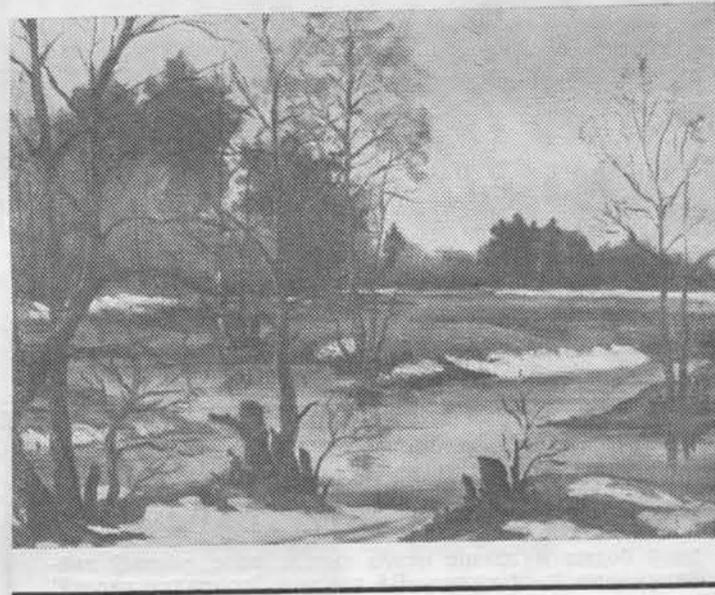

У дамах многіх сельскіх жыхароў Лунінецкага раёна можна сустрэць малюнкi, акварэлі, цікавыя графічныя работы, аўтар якіх — трактарыст мясцовага саўгаса «Авангард» А. Стасюк. Увесь вольны час аддае Аляксандр Сяргеевіч свайму захопленню. Больш за ўсё любіць маляваць родную прыроду, запаветныя яе куткі.

З творчасцю самадзейнага мастака пазнаёміліся і жыхары Мікашвічаў, дзе была арганізавана выстаўка яго твораў.

НА ЗДЫМКАХ: самадзейны мастак Аляксандр СТАСЮК; работа А. СТАСЮКА «Сакавік» [унізе].

Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ЮБІЛЕЙ ЦЫМБАЛІСТАЎ

Споўнілася трыццаць гадоў народнаму цымбальнаму аркестру Груздаўскага сельскага Дома культуры на Віцебшчыне. З гэтай нагоды ў раённым ДOME культуры адбыўся вечар-ушанаванне самадзейных музыкантаў. У ім прынялі ўдзел работнікі Міністэрства культуры рэспуб-

лікі, шматлікія прыхільнікі таленту груздаўскіх цымбалістаў. Самадзейных майстроў сцэны ведаюць не толькі ў вобласці, але і ў Мінску, Маскве, у многіх гарадах і вёсках краіны.

У раёне ёсць яшчэ два народныя мастацкія калектывы.

Тарас ШАЎЧЭНКА

Браць ваду прыйшла дзяўчына,
Брала, заспявала.
З хаты пагуляць у садзе
Выйшлі бацька, маці,
Параіцца, ды каго б ім
Назваць сваім зяцем!
7 лістапада 1860
С. -Пецярбург.

Пераклад
Рыгора БАРАДУЛІНА.

Цячэ пад гарою,
Хлюпаюцца качаняткі
Паміж асакою.
А качка выплывае.
З качарам за імі,
Ловіць раску, размаўляе
З дзеткамі сваімі.

Цячэ вада ўскрай гароду.
Вада ставом стала.

Цячэ вада з-пад явара
Ярам на даліну.
Красуецца над вадою
Чырванню каліна.
Красуецца калінанька,
Явар маладзее,
А наўкол іх вербалозы,
Лозы зеленеюць.

Цячэ вада ды з-пад гаю,

унутраны маналог — непераадоўная загарда для рэжысёра. Мусаргскі быццам бы прадагвае нейкіх невядомых жанр мастацтва. А для мяне рашэнне гэтай сцэны не ўяўляецца інакш, як сродкам кіно. І ў гэтым драматычным парадоксе Мусаргскі апыраджае час. Такія магутнасць і неабдымнасць яго Тэатра, такі жывапісны, драматычны і глыбокі яго талент.

Мая ўвага да натуральнасці меладыйнага дару Мусаргскага абстрагвалася ў сувязі з маім удзелам у падрыхтоўцы поўнага акадэмічнага збору яго твораў, выхад якога ў савецкім выдавецтве «Мудзей» упэўнены, стане памятай у сусветнай практыцы. Таму што да сённяшняга дня Мусаргскага па вельмі разнакаснаму нотнаму матэрыялу. Як практык і настаўнік вакалістаў, я палчыў за гонар увайсці ў рэдкалегію, што складаецца ў рэдкая кампазітару, тэарэтыкаў і тэксталагаў. Гэта будзе не толькі выданне сапраўдных

аўтарскіх тэкстаў, але і факсімільнае ўзнаўленне ўсяго ходу стварэння партытур. Для замежных даследчыкаў прызначаны паралельныя тэксты на англійскай мове. Нарэшце яго забытыя ці скажонныя оперы «Саламба», «Сарочынскі кірмаш» і «Жаніцтва» змогуць загучаць у аўтарскім перакладзе...

Жыццё Мусаргскага працягваецца і ў неспячальных спрэчках аб рэдакцыях яго опер «Барыс Гадуню» і «Хаваншчына». Мае гастролі ў буйнейшых тэатрах свету ўзбагацілі мяне названнямі: усюды схіляюцца да аўтарскіх версій. Даўно і несправядліва склалася горкая легенда пра беднасць аркестра Мусаргскага. Так узніклі інструментуўкі «Барыс Гадуню» М. Рымскага-Корсакава і Д. Шастанавіча, які апыраўся на рэканструкцыю тэксталага П. Лама. Абедзве рэдакцыі, адыграўшы сваю гістарычную ролю, вычарпалі сябе. Высакародны і вопыт рэканструкцыі англічаніна Д. Лойд-Джонса, які звярнуўся да дзвюх вядомых аў-

тарскіх рэдакцый Мусаргскага і які быў вымушаны ў свой час пайсці на ўступні музычным схільнасцям, якія панавалі ў той час. Першая рэдакцыя «Барыса Гадуню» ўпершыню ажыццёўлена ў акадэмічным тэатры «Эстонія» ў Таліне, і я шчаслівы, што ўдзельнічаў у прэм'еры гэтага спектакля. Цяпер і ў «Коміш опер» у Берліне, і ў венскай «Фолькс опер» прыглядваюцца да нашага вопыту. Я сёння сляваю ва ўсіх рэдакцыях і перакладах, што арыгінал Мусаргскага — гэта вяршыня.

У адносінах другога шэдэўра Мусаргскага — оперы «Хаваншчына», якую ў трагічных абставінах жыцця кампазітар не паспеў інструментаваль, упэўнены: у тэатры трэба ставіць рэдакцыю Д. Шастанавіча, рашуча адхіляючы інструментуўку Рымскага-Корсакава. Вядома, мне могуць запрэчыць і пашкадаваць аб страце з «залатога фонду» Вялікага тэатра СССР манументальных фрэскавых спектакляў рэжысёра Л. Баратава і мас-

така Ф. Федароўскага. Але, я перакананы, трэба абавязкова вярнуцца да аўтэнтычнага Мусаргскага!

Напярэдадні юбілейных урачыстасцей у ДOME-музеі Мусаргскага ў Наумава, у мацярынскай сядзібе, размяшчанай у Пскоўскай вобласці, створана новая экспазіцыя. Гатовы вялікі план стварэння ландшафтнага запаведніка на берагах Жыжыцкага возера, якое аб'ядноўвае тры вёскі: Наумава, Пашыўкіна і Каравы. Бацькоўскае папалішча ў Караве яшчэ ў пачатку XX стагоддзя было амаль зруйнавана. Тут, на ўзгорках, дзе захаваліся толькі здзіцэлыя фруктовыя дрэвы ды бэз, што некалі зазіраў ў вокны спальні малаго Мадэста, дзе над сажалкай схіліліся пакрычаны часам старыя вербы, адкрыты помнік Мусаргскаму скульптару В. Думаняна. Ён пастаўлены на ўзвышшы. Гэта месца прыгожае, прасторнае. Тут своеасаблівы акустычны феномен. Я спрабаваў нават спя-

ваць на гэтым узгорку. І зімой у мароз, і летам, і восенню я абавязкова бываю ў запаведніку, дапамагаючы музею. Неаднаразова выступаў тут разам з А. Абрацэвай, хорам У. Мініна і масцовым фальклорным ансамблем.

З узгорка бронзавы Мадэст Пятровіч будзе бачыць маёнтак-музей у Наумава, суседняе Пашыўкіна, на старых могілках якога пахаваны яго бацькі, царкву Адыгітрыі, дзе яго хрысцілі...

Мусаргскі ўсё сваё жыццё блукаў па чужых кутах, няхай жа адродзіцца яго бацькоўскі дом. Паводле паданняў, кампазітар часта паднімаўся на гэтае ўзвышша, любуючыся роднымі прасторамі. Няхай цяпер ён застанецца тут навечна...

Югеній НЕСЦЯРЭНКА,
народны артыст
СССР, лаўрэат
Ленінскай прэміі.

Крынічка

Цяжкая партыя!

Фота Г. СЯМЕНАВА.

ЦЕТКА

ПАКУЛЬ НЕ У РУКАХ — НЕ КАЖЫ, ШТО ТВАЁ

Ішоў бедны мужычок праз чыстае поле, убачыў зайчыка, усцешыўся і кажа: «Во дзе мне бог шапку паслаў! Падкрадуся я да зайчыка, заб'ю яго, занясу ў мястэчка прадам і за гэтыя грошы куплю свінку. Свінка апаросіцца будзе дванаццаць парасятка. Парасяткі вырастуць і прывядуць зноў па дванаццаць парасятка. Тады я ўсіх выкармлю, пакалю, свіран мяса налажу, мяса прадам і за грошы во якую хату пабудую, во які буду багаты! Сам тады буду, пажываць ды мядочак папіваць! Ото будзе жыццё!»

І так моцна крыкнуў, падкраўшыся да зайчыка, што зайчык прачнуўся і ўцёк.

Рыгор ІГНАЦЕНКА

ДУПЛЯНАЧКА

Дзьмуў лёгкі веснавы ветрык. Бяроза, пад якой я сядзеў, тонка звінела крышталёвым званам.

Учора прайшоў першы дождж. А ноччу падмарозіла. І дажджавыя кроплі на галінках ператварыліся ў ільдзінкі. Яны біліся адна аб адну і звінелі.

Слухаючы крышталёвы зван над галавой, я агледзеўся. Справа ад сябе ўбачыў струхлелую асінку, а ў ёй — дупельца.

Цёмны хвосцік то знікаў у дупельцы, то зноў паказваўся. На зямлю пад асінку сыпалася жоўтая пацярха.

Вось яно што! Аказваецца, нехта сабе дом будзе. Але хто? Якая птушачка можа выдзеўбіць дупельца, у якое з цяжкасцю два пальцы прасунеш?

Я падышоў бліжэй, падняў з зямлі сучок і кінуў у асінку. Кінуў, а сам за елачку схаваўся.

Хвосцік імгненна знік. З дупельца выпрхнула птушачка. Села на галінку і спалохана зацінькала.

Гляджу: сівіца-гаечка!

Вось ужо не думаў, што сівіца цясларскай справай займаецца. Дзяцел — вялікі, дзюба ў яго моцная — сапраўднае долата. А гэта дупляначка сама з арэх, дзюбка слабенькая, тонкая, як шыльца. Аднак таксама ў лясныя цесляры нанялася.

Я ціха адышоў ад асінкі, каб не перашкаджаць птушачцы працаваць.

СМЯШЫНКА

Маленькі Вова глядзеў тэлевізар. Раптам ён ускочыў і сказаў тату:

— Я пайду вады нап'юся, а ты папільнай, каб кіно не скончылася.

УНУЧКА

КАЗКА

Жылі-былі дзед і баба. Дзяцей у іх не было. Пайшла некая баба ў агарод і знайшла там, у капусце, дзяўчынку. Пыталі, пыталі, чья дзяўчынка, так і не дапыталіся. Засталася яна ў дзеда з бабай.

— Як жа мы назавём яе? — пытае баба. — Можна, Галяй?

— Не! — прычыць дзед. — Вунь у суседа ўнучка Галя. Дык дома не стыкаецца. Вядра вады старым не прынясе.

— Тады, можа, Насцяй?

— У другога суседа ўнучка Насця. Дык адно спявае ў садзе. Не, каб пайсці ў агарод ды градку выпалаць, дапамагчы бабулі...

Дзед з бабай імёны перабіраюць, ніяк выбраць не могуць. А ўнучка гультайкай расце, толькі есць ды спіць. Імя няма, дык людзі яе Унучкай і зваюць.

Састарыліся дзед з бабай і памерлі. А Унучка даела ўсё, што было, і сядзіць галодная. Градку капаць не хочацца. Ускапала б, можа, ды садзіць не ўмее. Пасадзіла б, можа, ды чакай пасля, пакуль што вырасце.

«Пайду ў лес, — рашыла Унучка. — Там ніхто нічога не садзіць, само расце. Наемся ягад, назбіраю грыбоў...»

Так і зрабіла. У лесе наелася ягад і пачала грыбы збіраць. Шукала, углядалася ў зямлю, а грыбоў — няма. Стамілася, лягла пад ялінай адпачыць. А там, на яліне, вавёрка грыбы сушыла-перасушвала. Зніме з аднаго сучка ды на другі перанясе, дзе болей сонейка.

«Ага, — думае Унучка, — не там я шукаю грыбы. Яны ж на

дрэвах растуць. Вавёрка вунь колькі назбірала».

Палезла яна на адно дрэва, на другое — няма нічога. А як злезіла — спаднічку парвала. Загаласіла на ўвесь лес:

— Хоць бы хто пашкадаваў мяне, сіраціну!..

Вавёркі пазбіраліся, дзівіцца. Потым адна і пытае:

— Якое ў цябе гора?

— Дзед з бабай памерлі, — жаліцца Унучка. — Карміць мяне няма каму.

Вавёрка і кажа:

— Дзяўчынка ты вялікая, прыгожая. То не лянуйся, працуй і добра жыць будзеш...

Узялася Унучка за розум. Дома ўсё робіць, старым дапамагае. І людзі палюбілі яе, шчырую працаўніцу, і назвалі Любай.

Уладзімір СКАРЫНКІН

ЭНІКІ-БЭНІКІ

ЛІЧЫЛКА

Энікі-
Бэнікі
Рэзали
Венікі,
Хораша
У лесе
Было
Усім.
Венікі
Звязваў,
Казкі
Расказваў
Энікам-
Бэнікам
Кот
Максім.
Ты
Ленаваўся
Па веце
Хадзіць —
Будзеш
Вадзіць.

Таццяна КЛЯШТОРНАЯ

НОЧКА

Ночка добрая ішла,
Бачыць: хата без святла,
А ў калысцы там — ірынка,
Не засне ніяк дзяўчынка.
Покуль казку ёй шаптала,
Дык сябе закалыхала.

Кандрат ЛЕЙКА

НАД КАЛЫСКАЮ

Ой, люлечкі, люлі,
Прыляцелі куры,
Селі на варотах
Ды ў чырвоных ботах.
Сталі сакатаці,
Трэба есці даці:
Адной піражка,
Другой тваражка,
А трэцяй гарошку,
Каб бавіла Зоську.

САРОКА

Сарока-белабока
Па хаце скакала,
Рагатала, вярцелася,
Дзетак забавляла.
На ёй бела фартушына,
Чорненька сукенка,
А гаворыць і шчабеча
Дробна, як паненка.

БУСЕЛ

Бусел, бусел-галяндач
Пайшоў жыта аглядаць,
Яшчэ жыта зеляно,
Буслу ногу адняло.
Скача бусел на кію,
Кляне доленьку сваю.

ПРЫПЕЎКА

Ішлі Тодар з Тадораю,
Знайшлі лапаць з абораю.
Ой ты Тодар, я Тадора,
Табе лапаць, мне — абора!

ПРЫКАЗКІ

У няўмекі рукі калекі.

Паволі едучы, далей будзеш.

Не пераскочыўшы рэчкі, не кажы гоп.

Пад ляжачы камень вада не цячэ.

Чужым розумам сыт не будзеш.

Кошка мышцы не таварыш.

Дзе кветкі, там і мёд.

Другіх слухай, а свой розум май.

У вала язык доўгі, ды гаварыць не можа.

Як ты да людзей, так і людзі да цябе.

ЗАГАДКІ

Кішэні не мае,
А сонца хавае.
Страху не мае —
Ад ветру ўцякае.
Вачэй не мае,
А слёзы пралівае.

З выгляду — мячык
на восі стаячай,
а сіла такая —
усю зямлю трымае.

(слова)

Чатыры браты пад адной
шапкой стаяць.

(голас)

(вяснух)

Давай пазнаёміся.

Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

РЭДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зар. 328